

DACE RUKŠĀNE

LU-LŪ un EŅĢELIS

DACE RUKŠĀNE

LU-LŪ un EŅĢELIS

821.174-31
Ru 404

Grāmata tapusi ar AKKA/LAA stipendijas atbalstu

Grāmata tapusi ar VKKF stipendijas atbalstu

Izsaku pateicību grāmatas tapšanas
galvenajam atbalstītājam Kristofam Blauam.

Vitas Lēnertes vāka dizains

Vāka noformējumā izmantotas **Ligas Kempes** gleznas.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Dace Rukšāne, 2024

© Izdevums, mākslinieciskais noformējums, Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-836-7

*“I always knew looking back on the tears would make me laugh,
but I never knew looking back on the laughs would make me cry.”**

Runā, ka to pirmoreiz teicis Kets Stīvenss, britu mūziķis, kas vēlāk sagājis misticismā.

---

* Es vienmēr zināju, ka smiešos, atskatoties uz savām asarām, bet nezināju, ka raudāšu, atskatoties uz saviem smiekliem. (*angļu val.*)

ANNA

“Galvenais – neaizmirst elpot,” es sev atgādinu un, izdvešot elsošas skaņas, sviedriem listot pār pieri, turpinu lēkāt televizora priekšā. Man nav tik šikas galvas lentes kā aerobikas trenerei no “Picca TV”, toties ir importa mohēras getras un ērts, mammas pašūts likras kostīms ar dubultā nostiprinātu krūšu daļu, lai gan tikko izbarotās krūtis nemaz tik traki nekratās.

Tas mums tagad ar Madaru iegājies – tieši pirms rīta treniņa kārtīgi pazīdu viņu, atlikumu atslaucu un tad kopā ar Gundegu metamies disko ritmos. Lielā meita gan ātri piekūst izpildīt visas kustības, kā nekā vien četri gadiņi, un tad vienkārši turpina gorīties mūzikas pavadībā. Ritma sajūta Gundegai ir lieliska, Ēriks gribēja, lai vedam viņu uz “Dzintariņu”, bet esmu jau gana saklausījusies no mammām, cik nežēlīgi tur ir treniņi un disciplīna, kāda konkurence un ļaustišanās – ne, ne, manai meitai to nevajag. Pietiek ar to, ko skolā izjutu es, ar tiem nesamērīgajiem pāridarījumiem, noniecināšanu un atstumšanu – manas meitas tam cauri neies. No rudens Gundega sāks apmeklēt īpašu dārziņu Jūrmalā – grupiņās vien astoņi deviņi bērņuki, svaigs gaiss, attieksme pēc kaut kādas jaunas sistēmas, Montessori vai, no kuras es neko nesaprotu, zinu

tik to, ka laba. Mamma saka, ka esmu galvu saspiedusi, – katru dienu vadāt bērnu no Baltezera uz Jūrmalu, bet vīram ir forši šoferi, viņiem nebūs grūti vai vismaz viņi neizrādīs, cik tas varētu būt apnicīgi. Darbinieki dievina Ēriku tāpat kā es – man ir labākais un trakākais vīrs pasaulē, pat nezinu, ar ko esmu tādu nopelnījusi.

Disko beidzas, uz brīdi atkrītu dīvānā, bet tad ieraudas Madara, un es skrienu pie mazulītes – uz melni krāsotās cūkādas paliek slapjš sviedru pleķis no mana sasvīdušā dibena. Gundega nāk līdzī un vēro, kā nomainu māsai autiņbikses. Viņa ir greizsirdīga, īpaši zīdīšanas reizēs – sīkais velns tad nostājas dīvāna galā un sāk plucināt monstera lapas. Viņa labi zina, cik ļoti es rūpējos par istabas augiem, cik tie man svarīgi, cik daudz laika veltu to kopšanai. Gundega stāv, skatās acīs, un viņas rokas, kā pilnīgi nesaistītas ar ķermeni, citu pēc cita izrauj neglītus robus zaļajās lapās. Es skatos viņai pretī un mēģinu pielabināties – saku, cik ļoti mīlu viņu, ka māsa maza, viņai vēl vajag pupu, ka pabarošu Madaru un tad iesim spēlēties divas vien.

Mazpamazām Gundega nomierinās, bet monstera kļūst dienu no dienas arvien vairāk paplukusi.

“Picca” tagad rāda humora šovu “Pelikāns” – es brīžiem nesprotu, kas tur smieklīgs, tāda idiotiska žākstīšanās un stulbi smieklī fonā, bet pašreiz nav nekā cita labāka, ko skatīties. “Donnu Beižu” beidza rādīt vēl pirms Madaras dzimšanas, uz to gan biju iekritusi, jo pēdējie grūtniecības mēneši noritēja smagi: man vēderā dzīvojās zilonis, svarā klāt trīsdesmit kilogramu, un es nespēju neko vairāk kā aizvēties no tualetes līdz dīvānam un kluknēt televizora priekšā. Protams, mums ir arī videomaģis, un Ēriks no Dailes Ziga nomas šād tad atstiepj arī kādu kvalitatīvu filmu, kaut ko no Eiropas kino vai kādu bojeviku, bet tās mēs skatāmies kopā, ja vien viņam ir laiks. Laika gan viņam parasti nav – darbs savas bankas vadībā ir noslīcinājis viņa brīvību un tur to dziļi zem ūdens.

Es nesūdzos, man ir, ko darīt, – galu galā Madarai knapi divi mēneši, jūnija bērniņš, un viņa ir prasīgs zīdāinis, naktī vairāk par trijām stundām nenoguļ un aizmigt spēj vienīgi rokās. Tikai brīžiem sajūtos vientuļa, visu dienu pavadot bērnu kompānijā. Arī miega bads sāk palēnām mākties virsū, ietinot apziņu rēgainā miglā, – ja ilgāk paskatos vienā punktā, no stūriem sāk lidot virsū milzīgi krēmkrāsas putni pelēkiem spārniem. Es nesaprotu, kā mammas tiek galā ar diviem bērniem un saimniecību, ja viņām nav palīgu. Ar Gundegu vienu vēl kaut kā varēju, bet divi bebuki ir jūtami izmainījuši ikdienas rušīnāšanos. Ar vīru esam vienojušies, ka rudenī, kad lielajai sāksies dārziņš, paņemšu Madarai aukli un pabeigšu studijas bioloģos – aste vien jau palikusi, bet tā grūtākā aste, diplomdarbs, kas tika pamests pusratā, kad pieteicās Gundega.

Bez palīgiem nu galīgi nekā – ar šo septiņsimt kvadrātmetru māju es viena nekad netiktu galā. Cik neesmu prasījusi Ērikam – kam mums tas? Ko mēs te grasāmies izveidot? Bērnodārzu? Ģimenes taboru? Viesu māju? Bet viņš tik smeļ un attrauc, ka mums būs pieci bērni un bērniem būs bērni, un visiem vajadzēs kur palikt, un, ja mums te apņiks vai paliks par šauru, nopirksim citu māju.

Man vēl nav apņicis, bet, jāsaka godīgi, ka jūtos sīka šai plašumā, – kad apkopēja, dārznieks un saimniecības vadītāja ir aizbraukuši mājās, liekas, ka varētu pazust istabu labirintos un dārza takās. Ja es nebūtu dīvānus piepildījusi ar spilveniem un plediem, ja plaukti nebūtu grāmatu un vāžu pilni, ja nebūtu uzstājusi, ka vajag biežus aizkarus, te varētu sagaudot atbalsi no sienām. “Kāpēc tu gribi aizkarus?” Ēriks bija nesaprašānā. Jā, mums apkārt neviena nav: no vienas puses ir ezers, no citām – tūju mūri, esam kā putni olas čaumalā ar debesu jumtu, no malas neko neredz, bet bez aizkariem būtu par plašu, par trauslu, par nemīlīgu.

Es stāvu pie virtuves letes, Madara ķengursomā uz vēdera iemigusi, lēni kapāju dilles tomātu salātiem, tūlīt jau mammai

jābūt klāt. Viņa pie manis pēdējā laikā bieži ciemojas – kas no vecāku jūras mājas “Plīvurpūcēm” ko neatbraukt: Duntē iesēdies autobusā, pēc daždesmit minūtēm izkāp Baltezerā, tad nieka gabals kājām un – la-lā! – esi “Paradīzēs”.

Padomju laikā mammai naudas netrūka, taču manu pašreizējo vērienu viņa atsakās saprast – tādu bagātību, viņasprāt, nevar ar labu nopelnīt, savējo viņa vienmēr pelnījusi pati, ar roku darbu, bet te kaut kādas naudas apgrozās kontos, bankās, nevar ne redzēt, ne aptaustīt.

Izeju pagalmā sagaidīt mammu, nokāpju no otrā stāva pa akmenī kaltajām vēdekļveida kāpnēm un paejos pa bruģēto priekšpagalmu uz vārtu pusi. Man, kā vienmēr, ir basas kājas, un pēdas mazliet svilst uz saules sakarsētā betona, tāpēc nolemju iet pa mauriņu gar krāšņi saziēdējušajām rožu dobēm. Tās jau te bija, kad nopirkām šo trīsstāvu māju ar tornīti un vēja rādītāju tā galā. Es uzreiz pieteicos uz istabu tornī – tur lieli logi un saule visu dienu, un izgājušajā ziemā, kad gaidīju Madaru, man patika tur lasīt un vāļāties uz matrača. Ēriks ir apsolījis iekārtot īsti karalisku atpūtas vietu ar dizainisku zvilni, bet tādas mēbeles, kādas grib viņš, ir ļoti grūti sadabūt – jāsūta no ārzemēm, un tas prasa laiku. Man brīžiem reibst galva no vīra vēriena, bet tad es sevi apsaucu un cenšos pieņemt dzīvi tādu, kādu to man piedāvā Ēriks, – viņš jau nav vainīgs, ka man grūti ļauties neierobežotai sajūsmai. Rozes gan šajā zemē uzturēt grūti – tās ir prasīgas un kaprīzas, bet tam mums ir dārznieks, pats pie iepriekšējiem saimniekiem tās stādījis, labi zina visu vajadzīgo.

– Čau, mammīt!

Es dodos viņai pretī, atrauju vaļā kaltos čuguna vārtnus, kuru ornamentā, tāpat kā lielajos goda vārtos un vēja rādītājā, iestrādāts ģerbonis ar lauvām, un viegli apskauju.

– Kuš, kuš, nespied mazulīti, – viņa saka un ielūkojas ķengursomā, – skat, jau mostas no tās tavas bizošanas, esi nu prātīga.

Sīkā miegaini plikšķina acis, bet tūlīt atkal aizsnaužas, un mēs ejam uz māju, īpaši nekavējoties, – ārā ir mežonīgi karsts, bet pajumte sola patīkamu vēsumu, vismaz viens labums no tik lieliem apartamentiem. Šodien esam sarunājušas izrunāties par būtisko – kā jau bieži pēdējā laikā to darām.

– Es joprojām nesaprotu, kāpēc tu nenomainīji uzvārdu uz Ērika dzimto, – mamma ieminas, kad esam apēdušas tomātus un es viņai ieleju glāzē aukstu baltvīnu. – Ozols, smuks taču, latvisks. Un viņš pieņēma Gundegu kā savu bērnu.

– Mamm, es gribu savu latvisko, Niedra ir smukāks. Un es arī gribu, lai man un bērniem ir tēta uzvārds, lai turpinās dzimta, tā teikt.

– Kāda vēl dzimta, – mamma nopūšas.

Viņai ar manu tēvu ir ļoti sarežģītas attiecības, skolas laikā es ar Valdi varēju tikties vien pa kluso, slēpjot to no mammas un viņas vīra Toma, kurš mani būtībā uzaudzināja. Toms bija labs tēta aizvietotājs, tomēr mazliet šķīta, ka savu jaunāko un īsto meitu, manu māsu Leu, viņš mīlēja vairāk un veltīja viņai sirsnīgāku uzmanību. Bet īstais tētis tā gribēja tikties, ka brauca no Liepājas uz visām manām klinšu kāpšanas sacensībām un izlaidumiem. Kratīties tās stundas vilcienā, meklēt, kur Rīgā palikt, lai tikai satiktos, – tas šķiet cienījami, un tā dēļ vien gribu saglabāt savu dzimto uzvārdu, ja reiz mamma neiedomājās man to nomainīt, kad pati apprecējās otrreiz.

– Tu tā arī neesi stāstījusi, kāpēc izšķīries no tēva, – izmetu āķi.

Tā ir ļoti jūtīga tēma mūsu ģimenē, un mamma vispār reti piemin savu jaunību, bet rēķinos, ka vēsais vīns no maigi rožainās Murano stikla glāzes būs darījis viņu runīgāku. Mēs reti pārspriežam smalkās matērijas, es visus pusaudža gadus praktiski pavadīju prom no mājām – treniņnometnēs, pārgājienos, kalnos –, un man nav izveidojies ieradums ar kādu runāt no sirds, taču šodien šķiet, ka vajag pa istam. Pat nezinu, kāpēc tieši šodien, – varbūt tāpēc,

ka negulēšana un mainīgie hormoni ir padarījuši mani trauslu un es gribu šīs sajūtas izkāpināt līdz galējībai, lai beidzot varētu aiz noguruma paraudāt.

Mamma domīgi paskatās, paņem glāzi un pagroza to rokā, tad pieliek pie lūpām un izdzer visu vienā paņēmienā.

– Kad jau, tad jau – viņš mani krāpa.

– Mamm, cik šausmīgi, – es līdzcietīgi noelšos, bet jūtu, ka tā nav īstā atbilde.

Arī savu nākamo ģimeni tētis krāpa, bet viņi, cik zinu, pēc šķiršanās satiek tīri labi, sākumā tur bija liels skandāls, bet tad viss norimās un kaislības sadega pašas savos pelnos.

– Pati jau vainīga, nav ko precēt smukulīti, ar ko iepazīties uz ielas. Viņš droši vien tā iepazīnās ar visām. Tikai es iekritu.

– Tā noteikti nav tava vaina, – es iebilstu, – bet viņš tomēr gribēja ar mani tikties, kāpēc tu neļāvi?

– Klau, Anna, es nūdien nezinu, vai tev to visu vajag zināt. Ieliesi vēl vīnu?

– Jā, lūdzu. Bet zināt man noteikti vajag. Ko lai es stāstu bērniem, kad viņi paaugsies? Kāpēc nav opīša?

– Tie nav bērnu stāsti, – mamma pēc kārtējā malka nosaka un sakniebj lūpas, – viņu opītis ir Toms. Un punkts. Ja tavš tēvs grib braukt pie mazbērniem, lai brauc, tik tad manas kājas te nebūs.

– Es vairs neesmu bērns – tūlīt būs trīsdesmit, un man ir tiesības zināt. Tētis saka, ka jāprasa tev, pats neko nestāsta.

– Vēlreiz – viņiem ir opītis. Toms tevi uzaudzināja kā savējo un arī tavus bērnus uzskata par saviem mazbērniem.

– Viens opītis vairāk nekaitēs, turklāt Ērikam nav vecāku, man gribas lielu ģimeni.

– Tu nu gan proti piezīsties ar saviem jautājumiem, – mamma saka un negribīgi pasmaida ar vienu mutes kaktiņu, – bet īstenībā nekā smieklīga un ģimeniska tur nav – Valda dēļ es pazaudēju tavu māsu.

– Bija vēl viena māsa?!

– Viss, Anna, pietiek, es jau tā esmu muti palaidusi, parunāsim par to citreiz, šodienai par daudz. Jā, man bija aborts, spontānais, vēlā laikā, bet tas arī viss, ko tev teikšu. Vismaz pagaidām. Jo vispār ne tāpēc es atbraucu.

– Mamm...

Skatos uz mammu un redzu, ka ēnas pamazām pārņēmušas viņas seju: viņa vēl ir pavisam jauna, tikpat kā nav nekādu krunčiņu, vien vertikāla rieva pierē, bet tumši atspulgi no pieredzētā jau gulstas kārtu kārtām pār gludo ādu, radot vāru, taču nešaubīgu nojausmu, ka drīz vien gadu vējš ievilks savus neapturamos rakstus un izmainīs ierastos vaibstus līdz nepazīšanai.

Atkabinu Madaru no krūts un ielieku viņu mammas rokās, mazā vēl brīdi čāpstina lūpiņas, lūkojoties pēc pazaudētā piena, bet tad atbild mammas smaidam. Viss atkal ir savās vietās. “Ātri gan,” nodomāju un papildinu glāzi. Kā gribētos tagad pašai to vīnu, tas ir labs, auksts franču baltvīns, vienu malciņu garšai pamēģināju, bet vēl ir par agru beigt zīdīt. Man gan plauktā stāv somu piena maisījums “*Piltti*”, bet to es ēdu pati: ar ēdamkarotēm sabāžu pilnu muti ar sauso pulveri un gaidu, kad tas izmirks, salīps pie aukslējām, tad sūkāju dzeltenīgo kunkuli – salds, maigs, nomierinošs kārumš.

– Mammīt, kā tev tagad ar šūšanu? Varbūt tu varētu vienu kleitu? Es galīgi nemāku iepirkties – viss ir šausmīgi neglīts, Sporta pils drūzma uzdzēn nelabumu, bet uz ārzemēm tagad ar mazu bērnu nevelk mīcīties, kur nu vēl pa veikaliem.

– Tev tā draudzene, kā viņai bija, nevar uzšūt?

– Kāda nu viņa man draudzene – bija, izbija.

– Saproti, man traki daudz klientu, tagad es vēl pa jūras māju ar suni, jā, Čerija pavisam vārga kļuvusi – ārā iziet tikai nokārtoties, liekas, ka šī būs viņas pēdējā vasara. Nezinu, kā ziemā izvilkšim, – viņa vairs nespēj lāgā uzkāpt pa trepēm uz piekto stāvu. Toms viņu nes, kad esam Rīgā.

– Kā Tomam pašam?

– Par to es arī gribēju ar tevi runāt. Nav viņam pārāk labi pēdējā laikā – te pa slimnīcu, te pa mājām, strādā ar lieliem pārtraukumiem, nekad nevar zināt, kad viņam atkal kļūs slikti.

– Tas pēc tās Černobiļas, ja?

– Laikam jau, Černobiļas seku likvidētāja statuss Tomam ir piešķirts, bet tas neko daudz nedod. Mums pašreiz neiet viegli, tāpēc jāņem klientes, cik vien varu.

– Tu jau zini, ka es tev vienmēr palīdzēju, ja vajag, un kleitu arī negribu par velti, ja tu par to.

– Nē, nē, es, kā lai pasaka, tas nav par naudu – tagad tās pie tiek, gandrīz visus uzkrājumus ieliku “Bankā Baltija”, tur labi procenti, no tiem sanāk dzīvot tā, ka vēl pāri paliek, un...

– Nē, mammīt, nē! Nedari tā – ņem ārā to naudu, tas nav normāli, tas nav droši.

– Kas nav droši? Simt latu ieliec, deviņdesmit izņem, un simtiņš vēl paliek. Visi tā dara.

– Bet tu padomā loģiski – no kurienes tā nauda lai rastos? Kā tas ir iespējams? Tas neizklausās ne labi, ne adekvāti. Arī Ēriks saka, ka ilgi tā nevilks. Viņa bankā noguldījumiem ir mazāki procenti, jā, bet viņš saka, ka “Baltija” ir blēži.

– Ai, nu nemāci mani dzīvot, būs labi, pati tikšu galā. Galvenais jau Toma veselība, gribēju teikt, ka mums var nākties rēķināties ar jebkuru iznākumu.

– Kā tu to domā?

– Tā arī domāju.

– Tu gribi teikt, ka Toms var nomirt? Viņam taču vēl nav ne sešdesmit!

– Tas ir vēzis, Annuc, asins vēzis, ar to var gadīties visādi. Pagaidām vēl kaut cik turas, labajos brīžos viņš arī turpina operēt, bet...

– Toms vēl ilgi dzīvos, tu redzēsi, viņš ir stiprs, neuztraucies. Un, ja kas, – mēs par tevi parūpēsimies. Tagad, galvenais, centies būt mierīga un atbalstīt viņu, un gan jau būs labi.